

Wingene - Flandria

Rapportage van het
archeologisch
proefsleuvenonderzoek
2 t.e.m. 4 december 2013

Pieter LALOO, Sebastiaan WINDEY,
& Luc ALLEMEERSCH

GATE-rapport 64

Eindeken 18
9940 Evergem
www.gatearchaeology.be

Project:

Wingene Flandria : archeologisch proefsleuvenonderzoek.

Opdrachtgever:

West-Vlaamse Intercommunale
Baron Ruzettelaan 35
8310 Brugge

GHENT ARCHAEOLOGICAL TEAM bvba

Pieter Laloo, Sebastiaan Windey, Luc Allemeersch & Joachim Rozek

D/2013/64

ISSN 2033-8678

© 2013 - GHENT ARCHAEOLOGICAL TEAM bvba

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd of aangepast worden, opgeslagen in een geautomatiseerde gegevensbestand en/of openbaar gemaakt worden zonder enige vorm of wijze ook, elektronisch, mechanisch door fotocopie, zonder toestemming van Ghent Archaeological Team bvba.

Inhoudstafel

Voorwoord	4
Technische fiche	4
1. Inleiding	5
2. Situering van het projectgebied	6
3. Verloop van het project en toegepaste methodes	14
4. Bespreking van de resultaten	15
5. Antwoorden op de onderzoeksvragen	25
6. Conclusie en advies	26
7. Bibliografie	26
8. Bijlagen :	
Bijlage 1 : sleuvenlijst	
Bijlage 2 : sporenlijst	
Bijlage 3 : vondstenlijst	
Bijlage 4 : profielenlijst	

Voorwoord

Tussen 2 en 4 december 2013 vond te Zwevezele (Wingene) langsheen de Kortrijksesteenweg, de Zonnebekerstraat, de Pastroijstraat en de Rupsenstraat een preventief archeologisch vooronderzoek d.m.v. proefsleuven plaats. Het betreft een 6,5 ha groot terrein waar de WVI (West-Vlaamse Intercommunale) de aanleg van een bedrijventerrein plant. Dit rapport vormt de schriftelijke neerslag van het verloop en de resultaten van het proefsleuvenonderzoek.

Hierbij willen de auteurs de opdrachtgever WVI bedanken, meer specifiek de contactpersonen Bart Taveirne en Kelly Verstraete. Ook Sam De Decker van het agentschap Onroerend Erfgoed (provincie West-Vlaanderen) willen we danken voor de administratieve begeleiding. Verder verdient landmeter-expert Jonas van Hooreweghe uit Gent een woord van dank voor het meetwerk dat verricht werd. De firma Maarten Bekaert uit Izegem stond in voor de graafwerken. Tot slot danken we ook de leden van de Heemkundige kring Ons Wingene voor de nuttige informatie die zij ons verschaften.

Technische fiche

Site: Wingene Flandria

Ligging: Zwevezele (Wingene)

Provincie: West-Vlaanderen

Lambert72-coördinaten (middelpunt terrein): X= 69900 Y= 192450

Kadaster : Wingene 2e afdeling Sectie B; Percelen 852, 853a, 881a, 882a, 882b, 883, 854b,

855a, 855e, 856a, 857b, 859, 860a, 862, 863, 864c, 869d, 870, 871a, 855f, 875c en 874 (partim)

Onderzoek: Vooronderzoek / Prospectie met ingreep in de bodem / proefsleuvenonderzoek

Opdrachtgever: WVI

Uitvoerder: Ghent Archaeological Team bvba

Vergunning archeologische opgraving: 2013 – 487

Vergunninghouder archeologisch vooronderzoek : Pieter Laloo

Vergunning metaaldetectie: 2013- 487 (2)

Vergunninghouder metaaldetectie: Pieter Laloo

Projectarcheologen: Pieter Laloo, Sebastiaan Windey, Luc Allemeersch & Joachim Rozek
(aanmaak kaartmateriaal)

Bewaarplaats archief: Eindeken 18, 9940 Evergem

Grootte projectgebied: 6,5 ha

Grootte onderzocht gebied bij vooronderzoek: 2,5 ha

Termijn: 2 t.e.m. 4 december 2013

Resultaten:

- Late middeleeuwen: greppelstructuur
- vroeg moderne perceelsgrachten en kuilen
- Sporen en structuren nieuwste tijden
- Recente verstoringen

1. Inleiding

1.1. Aanleiding tot het project

De West-Vlaamse Intercommunale (WVI) wenst binnen het projectgebied een bedrijventerrein in te richten. De hiermee gepaard gaande ingrepen hebben impact op het bodemarchief. Om deze reden werd door het Agentschap Onroerend Erfgoed een archeologisch proefsleuvenonderzoek voorgeschreven om het archeologisch potentieel van het gebied te evalueren.

1.2. Onderzoeksvragen

De bijzondere voorwaarden opgesteld door het Agentschap Onroerend Erfgoed bevatten enkele onderzoeksvragen die tijdens de loop van het vooronderzoek beantwoord dienen te worden. De vragen voor dit onderzoek zijn de volgende :

- zijn er sporen aanwezig?
- zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?
- hoe is de bewaringstoestand van de sporen (goed, gebioturbeerd, ...)?
- op welk niveau zijn de sporen aanwezig?
- behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
- maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
- welke aspecten verdienen bijzondere aandacht bij een eventueel vervolgonderzoek?

2. Situering van het projectgebied

2.1. Geografische ligging

De betrokken percelen bevinden zich ca. 1 km ten oosten van de dorpskern van Zwevezele (deelgemeente van Wingene) in de provincie West-Vlaanderen langs de gewestweg N50 Brugge-Kortrijk (Fig. 1). Het gebied wordt omsloten door de Kortrijksesteenweg, de Pastorijsstraat, de Zonnebekerstraat en de Rupsenstraat.

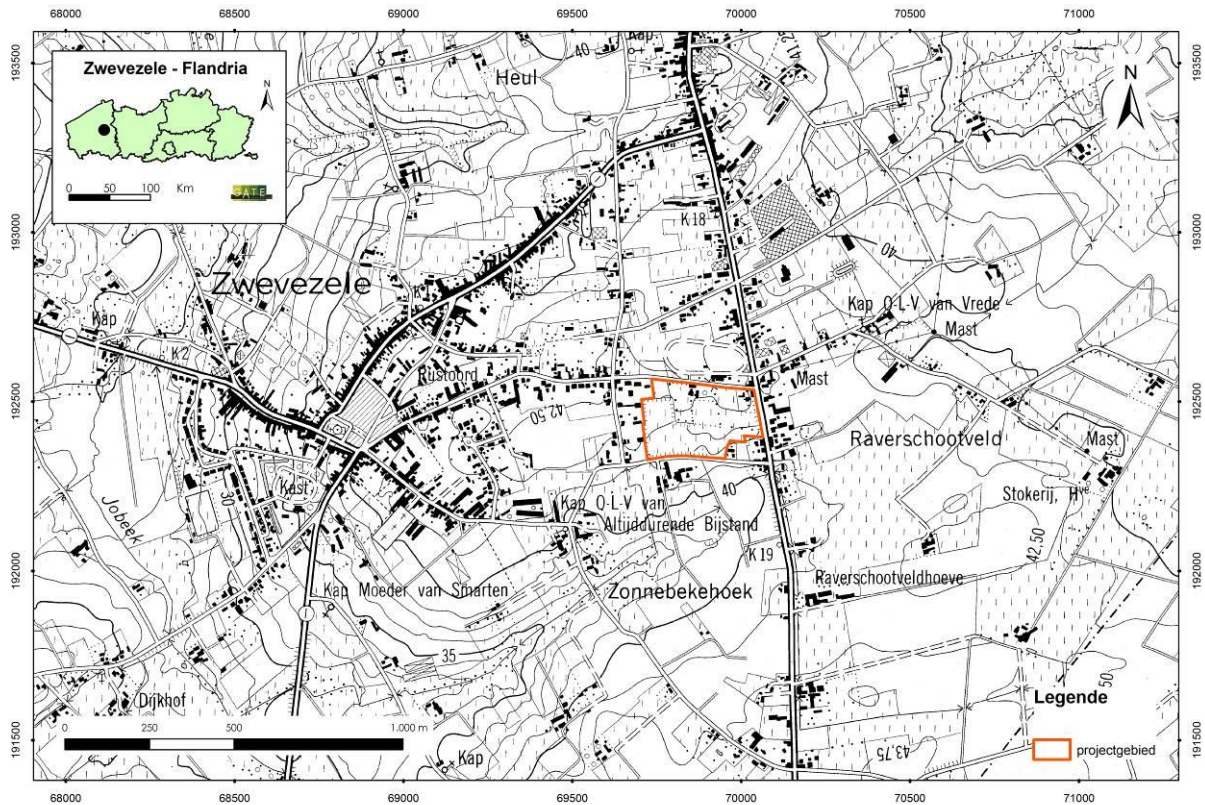

Fig. 1 : Lokalisatie van het projectgebied op de topografische kaart.

2.2. Geologie en geomorfologie

Volgens de geologische kaart (Jacobs *et al.*, 1999) is hier het Lid van Pittem aanwezig onder de dekmantel van het Quartair. Het is een mariene afzetting van zowat 50 miljoen jaar oud. Het is een onderdeel van de Formatie van Gent uit het Onder Eoceen.

Het Lid van Pittem bestaat uit grijsgroen glauconiethoudend, kleilig zeer fijn zand afgewisseld met zandige klei; hierin komen plaatselijk zandsteenbanken voor, die soms zeer veel fossielafdrukken bevatten. De gemiddelde dikte werd berekend op 12 m.

Het quartair dek is er niet dik (minder dan 5 m) zodat het reliëf van het landschap vooral bepaald wordt door de afwisseling van min of meer weerstandbiedende lagen van mariene, tertiaire afzettingen.

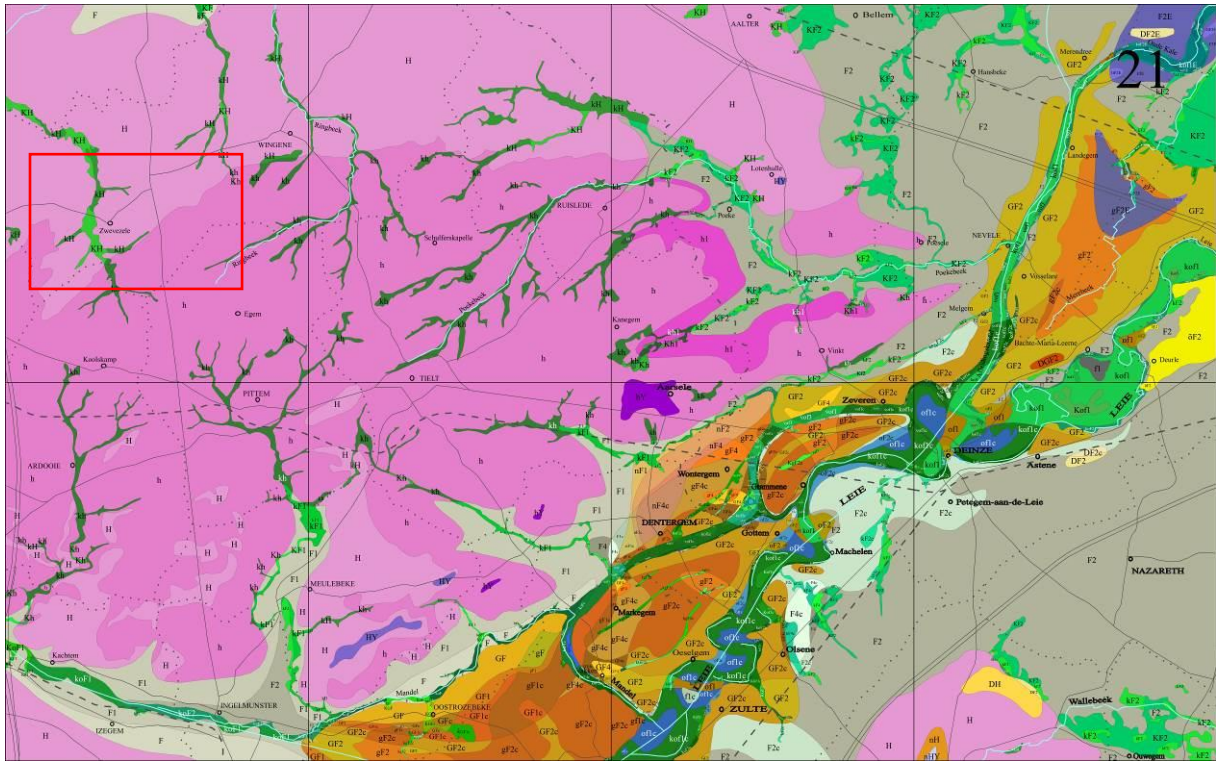

Fig. 2 :Quartaairgeologische kaart van de regio Tielt (kaartblad 21) met aanduiding van de ruime zone rond het projectgebied. De regio Zwevezele bestaat uit H en h(paarsroos) : diachrone hellingsedimenten op tertiair substraat en kH en KH (groen) : klastisch alluviaal holoceen (De Moor et al. 1997; bron : Databank Ondergrond Vlaanderen).

Het projectgebied bevindt zich op meso-schaal in een landschap, bepaald door cuesta's.

De Moor et al. (1997) spreken van het cuestalandschap van centraal West-Vlaanderen, dat kan oprijzen tot + 50 m TAW. Brede westnoordwest - oostzuidoost georiënteerde cuestasruggen in het noorden en west-oost georiënteerde ruggen meer zuidelijk, begrensd door zuidwaarts geëxposeerde steilere cuestasfronten volgen er elkaar op, gescheiden door brede subsequente dalen.

Een van deze cuesta's is de cuesta van Tielt. Deze cuesta vormt een brede, zwak noordwaarts hellende rug die noordwaarts geleidelijk aansluit bij de depressie van Poeke - Blauwhuis maar zuidwaarts plots afgebroken wordt door het steil en enigszins obsequent¹ ingesneden cuestasfront waarop Aarsele, Tielt, Pittem en Koolskamp gelegen zijn. Op talrijke plaatsen langs de topconvexiteit van het cuestasfront reikt de hoogte tot + 40 à + 50 m TAW. Aan beide kanten van de topconvexiteit ontspringen zuidwestwaarts, respectievelijk noordoostwaarts stromende beken waarvan de dalhoofden tot nabij het cuestasfront doordringen. Deze cuesta is ontwikkeld in de min of meer zandige klei van Anderlecht (klei van Pittem en de lokaal ontwikkelde klei van Merelbeke).

¹ Obsequent: in de tegenovergestelde richting als de (hier naar het noorden) afhellende lagen.

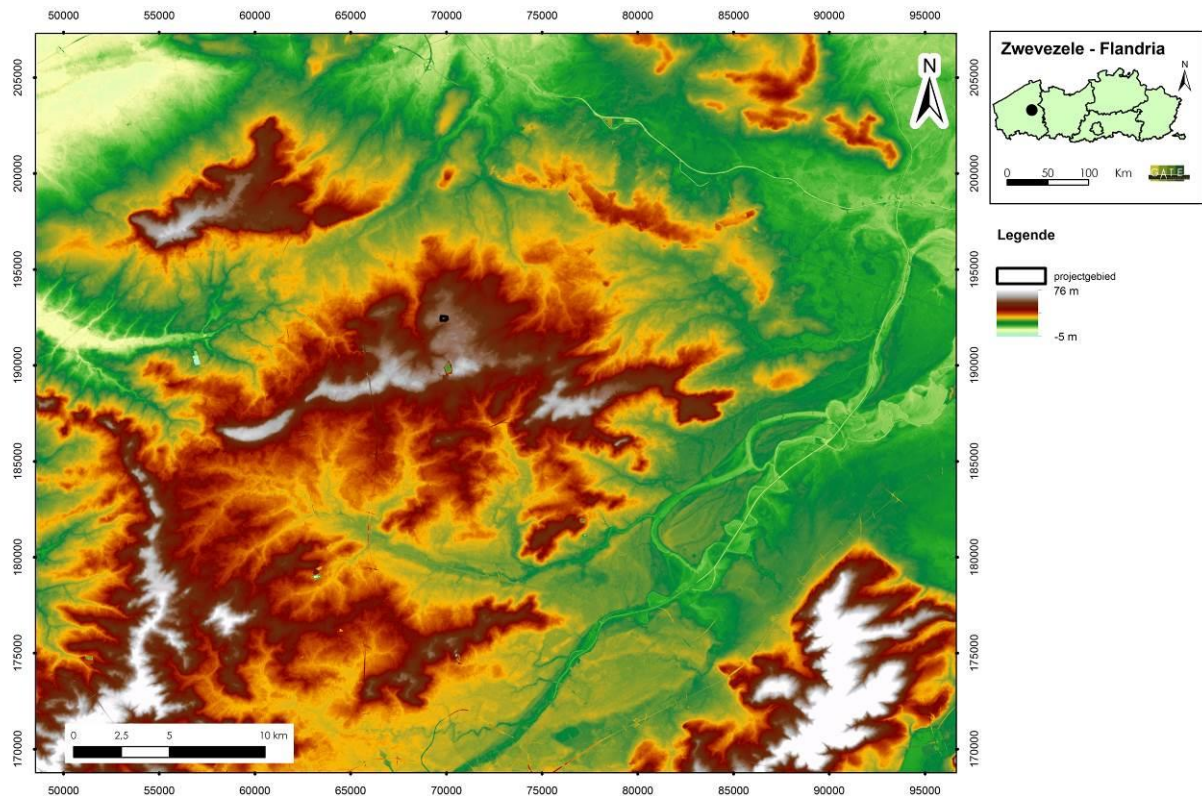

Fig. 3 : Digitaal Hoogte Model van het midden van West-Vlaanderen.

Centraal in beeld het projectgebied nabij Zwevezele. Iets zuidelijker bevindt zich de steilrand van de cuesta van Tielt. In het zuidoosten ligt de vallei van de Leie. Naar het noordoosten toe de cuestaruggen van Ruisselede en Knesselare (zie fig. 4).

Het projectgebied bevindt zich boven op de cuesta van Tielt, op het zwak naar het noorden afhellend gedeelte. Het staat centraal op de figuur 3. Het projectgebied ligt net ten oosten van de dorpskern van Zwevezele. Ten westen van Zwevezele is er een beekdal dat naar het noorden toe ontwaterd. Deze beek (de Jobeek) stroomt verder noordwaarts naar Brugge (zie ook fig. 2).

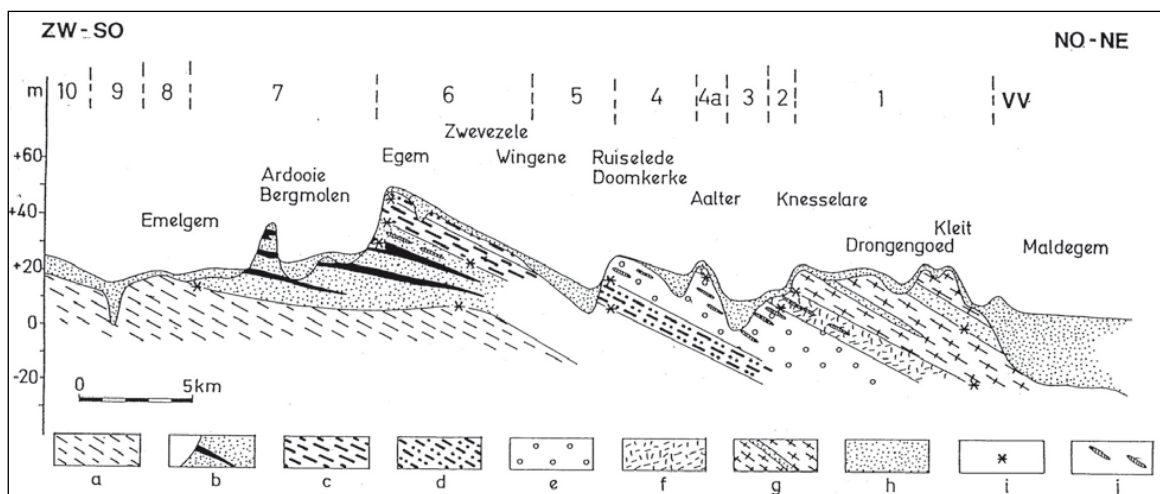

Fig. 4: schematische doorsnede van de cuesta's in centraal West-Vlaanderen (G. De Moor, 1967)². 6: cuesta van Tielt, bepaald door de klei van Merelbeke (lokaal) klei van Pittem

² Overgenomen uit de Quartairgeologische kaart 21: Tielt

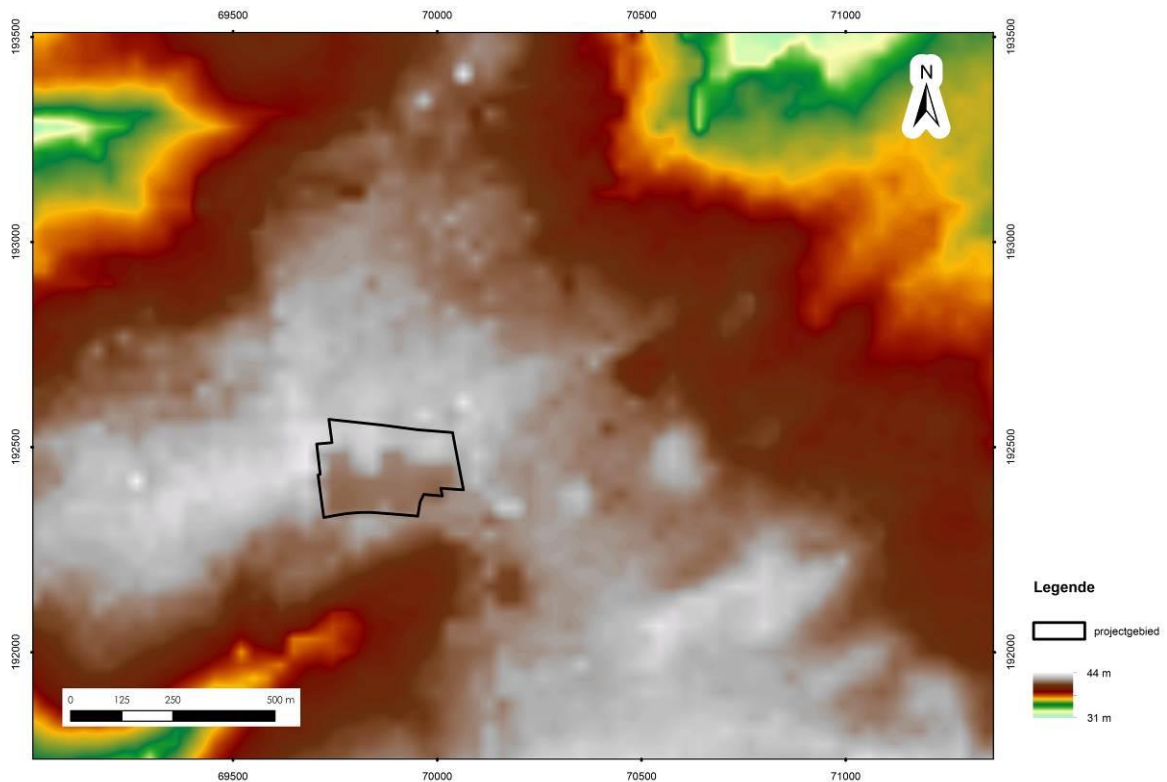

Fig. 5 : Lokalisatie van het projectgebied op het digitaal hoogtemodel

Bespreking van het reliëf op micro-schaal binnen het digitaal hoogtemodel

Ten westen van dit detailbeeld is de cuestasrug van Tielt door het dal van de Jobeek 15 m diep ingesneden. Het projectgebied ligt op een hoogte van + 40 m TAW. Het ligt net ten noorden van het uiteinde van een zijdalletje (Zonnebekehoek). Het terrein helt dan ook lichtjes af in zuidelijke richting. Doorheen het terrein loopt een talud. Het zuidelijk gedeelte van het terrein is in beperkte mate afgegraven. Op de recente topografische kaart is deze talud weergegeven.

Synthese

Het midden van West-Vlaanderen wordt gekenmerkt door enkele W-O verlopende cuestasruggen. Het projectgebied nabij de kern van de deelgemeente Zwevezele ligt op de zachte helling van de cuesta van Tielt.

Net ten zuiden van het projectgebied is er een dalhoofd van een beekje. Het stroomt ten westen van Zwevezele noordwaarts. Het terrein van het projectgebied helt lichtjes af naar dat dalhoofd.

2.3. Bodemkundige situering

Algemeen

De aanwezigheid van allerlei bodems kan verschillende gevolgen hebben voor het archeologische erfgoed. Enerzijds geeft het bodemtype een indicatie over de bewaring van de bodems op het onderzoeksterrein en bijgevolg ook over het archeologische erfgoed.

Anderzijds werkten de chemische processen mogelijk de vervaging van de archeologische sporen in de hand waardoor de leesbaarheid sterk verhinderd wordt.

Gronden met een mooie/oude podzolvorming zijn in veel gevallen archeologisch interessant omdat ze wijzen op een weinig verstoorde bodem waarbij het materiaal zich in veel gevallen nog in situ bevindt.

Op gronden met een colluviaal karakter zal er een zekere verplaatsing van het archeologisch materiaal optreden.

Bodemkenmerken op regionale schaal

Het projectgebied ligt in de overgangszone tussen de zand- en de zandleemstreek.

De bodems in het projectgebied volgens de bodemkaart

Achtergrondinformatie

Wat de textuur (korrelgrootte) betreft hebben we te doen met S-(lemig zand) bodems. In de buurt komen ook P-(zandleem) bodems voor. Wat de vochttrap betreft, hebben we te maken met c (matig droog) en e (nat). Deze letter staat midden in het drieletterwoord van de bodemkaart. Wat de profielontwikkeling betreft, komen de laatste letters p en h voor.

- Podzolbodems met verbrokkelde humus en/of ijzer horizont (h)

Gronden met een verbrokkelde humus en/of ijzer horizont worden aangeduid met een laatste letter h.

Bij een neerslagoverschot en een zandige bodem zal het water in de bodem infiltreren en materiaal naar beneden afvoeren. Lager in het profiel zal het neerslaan. Bij podzolvorming wordt vooral ijzer en humus afgevoerd en neergeslagen. Dit is in ieder geval op terrein zonder verdere analyse het duidelijkst waarneembaar. Hoe grover het materiaal en hoe droger de bodem, hoe meer uitgesproken de podzolvorming is. Die is het meest uitgesproken in een zeer droge zandige bodem (Zag). Deze podzolvorming wordt nog eens bevorderd door een vegetatie met veel heideplanten en/of naaldbomen. Onder de humusrijke laag, die veel nauwelijks verteerde plantenresten bevat, is er een bleke tot witte uitgeloopte horizont aanwezig. Lager bevindt zich een aangerijkte zone die in gelaagdheden banden geeft met meer ijzer, humus, meer lemige deeltjes enz.

Deze podzol kan o.a. verbrokkelen door gebruik als akkerland.

- Bodems zonder profielontwikkeling (p)

Indien er constant een verplaatsing is van materiaal in een vallei door overstromingen (alluviaal) of door transport op een helling (colluviaal) zal er zich binnen de bodem geen verticale gelaagdheid ontwikkelen. Op een vers afgegraven of opgevulde plaats is er ook nog niet de tijd geweest voor profielontwikkeling.

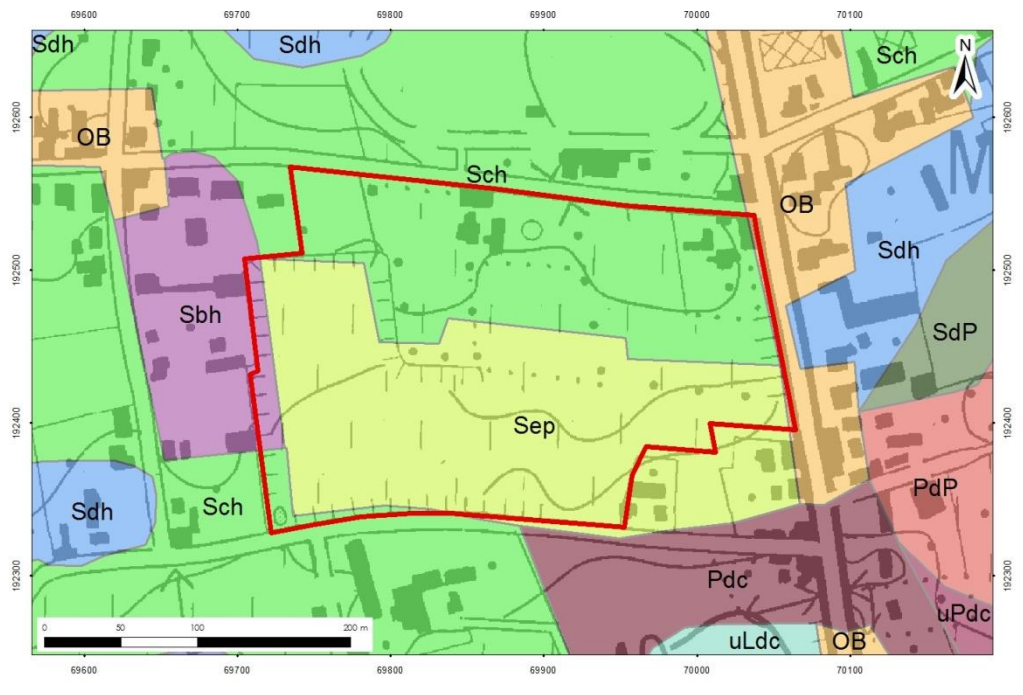

Fig. 6: de bodemtypes binnen het projectgebied

Welke types zijn er aanwezig?

Binnen het projectgebied staan de gronden gekarteerd als Sch- en Sep-bodems. Sch betreft gronden op matig droog, lemig zand met verbrokkelde humus en/of ijzer B-horizont. Sep-bodems worden omschreven als grond op nat, lemig zand zonder profielontwikkeling.

Het bodemgebruik

Er zijn vooral niet-permanente graslanden en enkele akkers aanwezig, soms van elkaar gescheiden door opgaande groenelementen. Het zuidelijk, laag gelegen gedeelte van het terrein grasland dat in gebruik is als weiland. Opvallend is wel de plotse overgang van de noordelijke percelen (ca. + 43 m TAW) naar deze zuidelijke weidegronden (ca. + 41,5 m TAW). Ook aan de zuidelijke begrenzing van het studiegebied, gevormd door de Zonnebekerstraat valt de plotse overgang op. Het noordelijk gedeelte van het gebied wordt gevormd door enkele kleine akkers waar tot voor kort maïs werd op geteeld en rond de hoeve werden de graslanden gebruikt als paardenweides.

Fig. 7 : zicht op het hoogteverschil tussen de Zonnebekerstraat en de zuidelijk grens van het projectgebied

2.4. Historisch-cartografische kennis van de omgeving

Op de kabinetskaart van Ferraris (fig. 8) is het projectgebied grotendeels in gebruik als akkerland. Deze bouwlanden bestaan uit percelen met levende afsluitingen.

In de noordoostelijke hoek bevindt er zich bewoning. De bewoning net ten zuidoosten van het projectgebied bestond ook reeds op het einde van de 18^e eeuw. Aan de hand van het wegenpatroon kan de Ferrariskaart met enige betrouwbaarheid geprojecteerd worden op de huidige kaarten.

De huidige gewestweg was rond 1751 recht getrokken en verhard. Rond 1400 bestond deze weg echter al met een bedding in bundels hout of fagots (<https://inventaris.onroerendergoed.be/dibe/geheel/25286>, opzoeking : 30/11/2013). Ten oosten van deze rechtlijnige weg Brugge-Kortrijk en van het studiegebied bevond zich het 'Luysenbergh Bosch'. Het is een onderdeel van een groot bebost complex tussen Wingene, Zwevezele en Pittem.

Op de kaart uit de 2^e helft van de 17^e eeuw van het Brugse Vrije van Pieter Pourbus maakt het 'Luysenbergh Bosch' deel uit van het grote 'Velt'-gebied ten zuidoosten van Brugge. Ook op de kaart van Fricx (1712) wordt dit bos aangeduid (www.geopunt.be → Wingene Pastorijsstraat → historische kaarten → bos → Fricx).

In de 19^e eeuw blijft reeds op het eind van de 18^e eeuw bestaande bebouwing in het gebied aanwezig. Op de Vandermaelen-kaart (1846 - 1854) (fig.9) wordt de bewoning in het meest noordoostelijke perceel aangegeven als 'Den Herder Cab(aret)'. Een andere cabaret 'Den Herderinne' bevindt zich net ten zuiden van het projectgebied. Midden 19^e eeuw is de bebouwing langs deze verkeersas toegenomen, ook langs de Zonnebekerstraat, de Rupsenstraat en de Pastorijsstraat zijn enkele huizen bijgekomen.

Fig. 8 : Uittreksel van de Ferraris-kaart (1771-1777) (www.kbr.be)

Fig. 9 : Uittreksel van de Vandermaelen-kaart (1846-1854) (www.geopunt.be)

Op de Belgisch militaire kaart³, verschenen in 1874 is het gebied in gebruik als akkerland. In 1934 is dit volgens de militaire kaart⁴ van het MGI nog steeds zo. Op de kaart van 1969⁵ is het grootste gedeelte weide. Tevens is er op deze kaart een berm-symbool. Tussen 1934 en 1969 is het dus in beperkte mate afgegraven. Deze afgraving is tevens duidelijk te zien op het DHM (fig.5).

Op het steil gedeelte van één van de bermen staat een zomereik met een \varnothing van ± 75 cm of een stamomtrek van ± 235 cm. Een vrijstaande zomereik heeft na 100 jaar een stamomtrek

³ Institut cartographique militaire: carte topographique de la Belgique (1/20.000); 1874: 21 5-6.

⁴ Institut cartographique militaire: carte topographique de la Belgique (1/40.000); 1934: 21.

⁵ Nationaal geografisch instituut: topografische kaart van België (1/25.000); 1969: kaartblad 21 5-6.

van 250 tot 350 cm⁶. Volgens deze benadering zou de zomereik op de berm een leeftijd van 70 à 80 jaar hebben en is die beginnen groeien tussen 1933 en 1943. De reliëfwijziging heeft waarschijnlijk plaats gevonden rond WO II.

2.5. Archeologische kennis van het gebied

De Centraal Archeologische Inventaris (CAI) vermeldt enkele locaties in de onmiddellijke nabijheid van het projectgebied.

Via luchtfotografie werden op ca. 750 m ten noorden van het studiegebied twee circulaire structuren waargenomen, vermoedelijk grafstructuren uit de bronstijd. Ze kregen als naam *De Heul* circulaire structuur 177 en 178 (CAI ID resp. 154868 en 154870) (Bourgeois *et al.* 1998, pp. 102 - 103). Een kleine 700 m ten zuiden werd door dhr. Y. Callewaert een vondstmelding gedaan van een kleine zilveren denarius uit de 12^e eeuw (CAI ID 150771).

Verder geven historische en cartografische bronnen informatie over de evolutie van de middeleeuwse kern van Zwevezele, gesitueerd aan de Jobeek. Zo wordt de Sint-Aldegondiuskerk (CAI ID 70090, DIBE nr. 205958) voor het eerst vermeld op het eind van 10^e of begin 11^e eeuw. Ze zou rond ca. 900 AD zijn opgericht op de locatie van een Romeinse villa. In de jaren 1960 toonden opgravingen onder leiding van Luc Devliegheer aan dat de kerk in oorsprong een eenbeukig grondplan had eind 10^e eeuw. In de loop van de 12^e eeuw wordt de kerk dan verder uitgebouwd naar een driebeukig grondplan met koor (Devliegheer 1964; Id. 1965). In de loop der tijd evolueerde de kerk dan naar zijn huidige vorm (<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/relict/205958>). Vlakbij de kerk bevond zich het Kasteel van Zwevezele (CAI ID 73912, DIBE nr. 25303)⁷. Opgericht midden 15^e eeuw als waterburcht zou deze in de 17^e eeuw omgebouwd worden tot een versterkt kasteel met opper- en neerhof met dubbele omwalling. Dit kasteel wordt vervolgens begin 19^e eeuw gesloopt en een landhuis wordt gebouwd op de fundamenten (Lams 2005, p. 304).

Tot slot vermelden we twee sites met walgracht. Voor hoeve Blauwhuis (CAI ID 73910, DIBE nr. 206029) ook gekarteerd als Zonnebeke(hoek), zijn er historische teksten over eigendommen beschikbaar uit de 15^e eeuw. Op de Ferraris-kaart is de walgracht nog zichtbaar. De hoeve bevindt zich op geringe afstand ten zuidoosten van het onderzoeksgebied. 't Goed te Allaerde (CAI ID 73906, DIBE nr. 20822) wordt voor het eerst vermeld in 1558. Het betreft ook een site met walgracht en ligt op ca. 600 m ten noordoosten van het projectgebied. Zeker tot eind 18^e eeuw moet het zich op de rand van het 'Luysenbergh Bosch' bevonden hebben.

3. Verloop van het project en toegepaste methodes

Het onderzoek ging op 2 december van start. Op 4 december werd het proefsleuvenonderzoek beëindigd. Door verstoring en afgraving van het zuidelijke gedeelte van het terrein werd in overleg met de erfgoedconsulent en de opdrachtgever beslist om dit zuidelijk gedeelte enkel te evalueren door middel van enkele kleine testsleuven in plaats van de bewuste terreinen te onderwerpen aan het voorgeschreven regelmatig patroon van sleuven om de 15 m (as op as). In het noordelijk gedeelte werden de sleuven aangelegd volgens de bepalingen van de bijzondere voorwaarden. Enkel ter hoogte van de toekomstige wegtracés werd ruimte vrij gelaten op vraag van WVI en met goedkeuring van de erfgoedconsulent.

Maandag 2 december werden in sleuf 1 meteen 11 niet-ontploffte obussen uit de Eerste Wereldoorlog aangetroffen. Hierbij werd de standaardprocedure gevolgd en via de lokale politie werd DOVO verwittigd. Dezelfde morgen nog kwam men ter plaatse om de obussen op te pikken.

⁶ www.bomeninfo.nl (06/12/2013)

⁷ Zoeken op (bouwkundig) geheel, niet op relict

De sleuven, de profielen en aanwezige sporen werden fotografisch geregistreerd en opgemeten door een landmeter-expert. De registratie gebeurde op sleuffiches en via een tabletPC waarop de lijsten rechtstreeks werden aangevuld in een door GATE ontworpen Access-databank.

Vanaf 4 december werden de sleuven terug gedicht, op 5 december werd de rapportagefase aangevat. Hierbij werd het grondplan opgemaakt en de resultaten uitgeschreven.

4. Bespreking van de resultaten

4.1. Bodemkundige waarnemingen

Op het terrein werden enkele profielen bodemkundig beschreven op het noordelijk gedeelte van het studiegebied om beter te begrijpen wat verdwenen is in het zuidelijke gedeelte door de vergravingen.

4.1.1. SL 14, PR 14

Algemene indeling :

0-57 cm : Ap-horizont. Ploeglaag en zeer humusrijke horizont (lemig zand).

57-110 cm : B en C-horizont, veel bioturbatie (lemig zand).

110- 160 cm : tertiair substraat. Kleilig zand, plaatselijk met stenen.

Fig. 10 : profiel 14 in sleuf 14

Detailbeschrijving :

0-57 cm: Ap-horizont. Ploeglaag (0-30 cm) en zeer humusrijke horizont (lemig zand).

Homogeen donkerbruin, met kleine insluitsels houtskool. Onderste grens is scherp maar onregelmatig van oppervlak. Plaatselijk een korstje van ijzeroxide. Via uitstulpingen als gevolg van bioturbatie dringt deze laag plaatselijk dieper door. Ondergrens scherp.

57-110 cm: B en C-horizont, veel bioturbatie (lemig zand).

Er zijn enkele verticale structuren, vermoedelijk als gevolg van vroegere wortels. De hoofdkleur is ofwel geelwit; dit is in zones zonder bioturbatie. Hier is weinig gelaagdheid. De door bioturbatie verstoorte zones hebben een lichtbruine hoofdkleur. Plaatselijk laag van donkere kleur door ijzerneerslag of donkere, kleine spikkels ± op een lijn. Ook nog verticale structuren van jongere wortels aanwezig. Subverticale structuren of cilinders (5 à 10 cm ø) wijzen eerder op gangen van mollen. Ondergrens vaag.

110- 160 cm: tertiair substraat. Kleiig zand, plaatselijk met stenen. Deze veldstenen hebben een ø van 10 cm en een dikte van 1 à 2 cm. De gelaagdheid wordt duidelijk gemaakt door roestkleur (ijzer). Boven op deze laag stroomt het water af.

4.1.2 SL 13 PR 12

Algemene indeling :

0-55 cm: Ap-horizont. Ploeglaag en zeer humusrijke horizont (lemig zand).

55-93 cm: verbrokkelde structuur B-horizont overgaand in C-horizont (lemig zand).

Fig. 11 : profiel 12 in sleuf 13

Detailbeschrijving :

0-36 cm: ploeglaag (lemig zand), homogeen donkerbruin. Beperkte aanwezigheid van wortels, ondergrens vaag.

36-55 cm: humusrijke Ap-horizont (lemig zand), kleinere vlekken geelbruine kleur (door vroegere bodembewerkingen omhoog gebracht?). Er zijn kleinere cirkels (sporen van wortels) met ijzeraanrijking en beperkt humusrijke spikkels. Ondergrens scherp.

55-93 cm: verbrokkelde structuur B-horizont overgaand in C-horizont (lemig zand). Bovenste zone vooral grijsbruine vlekken (humusrijk), lager vooral ijzerrijke vlekken (roestkleur). Vlekvormige structuren slechts in beperkte mate (sub-)horizontaal gelaagd.

4.1.3 SL 7 PR 15

Algemene indeling :

0-78 cm: Ap-horizont, opgevoerde grond met ploeglaag en humusrijke horizont (lemig zand).
78-92 cm; gedeelte van B-horizont.

Detailbeschrijving :

0-62 cm: homogeen bruinzwart lemig zand, zeer beperkt baksteeninsluitels.

62-78 cm: zone met sterk onregelmatige top met iets humusrijker zand (donkerder kleur). Vermoedelijk een verticale migratie binnen Ap-horizont. Scherpe maar onregelmatige ondergrens.

78-92 cm: aanrijkingshorizont. Bovenste gedeelte plaatselijk met ijzerkorst. Lager zijn de zones met ijzer/humus bepaald door vroegere wortels.

Fig. 12 : profiel 15 in sleuf 7

4.1.4 SL 11 PR 11 (DSCN 0238)

Algemene indeling :

0-40 cm : Ap-horizont : Ploeglaag en zeer humusrijke horizont (lemig zand)

40-85 cm : verbrokkelde B-horizont, overgaand in C-horizont (lemig zand)

85-95 cm : kleiig zand, tertiair materiaal

Fig. 13 : profiel 11 in sleuf 11

Detailbeschrijving :

0-40 cm: ploeglaag, lemig zand, donkerbruin homogene kleur, zeer humusrijk. Vage ondergrens.

40-60 cm: B-horizont met bovenaan vooral humusaanrijking. Onregelmatige structuren gevolg van bodembewerking? Overheersende kleuren zijn grijszwart, donkerbruin en geelbruin : dit wordt vooral bepaald door de neerslag van humus, minder door ijzerveerslag. Vage ondergrens.

60-85 cm : overgang naar C-horizont, onregelmatigheden door bioturbatie (wortels). Lemig zand met weinig gelaagdheid en hoofdkleur lichtbruin.

85-95 cm : kleiig zand, tertiair materiaal.

4.2. Archeologische waarnemingen

4.2.1 Sporen en vondsten uit een recent verleden

In totaal werden 25 sleuven aangelegd. Allen gaven ze blijk van een sterk geantropogeniseerd landschap. Vooral sleuven 1, 7 en 8, gegraven in de noordoostelijke hoek van het terrein (percelen 869D en 864C), toonden diverse structuren die nog gerelateerd kunnen worden met bewoning aangeduid op 19^e eeuwse en latere kaarten. In sleuf 1 werd een bakstenen fundering aangetroffen met ernaast een koer aangelegd met kasseien. Meer dan waarschijnlijk betreft het de funderingen van de herberg genaamd ' *Den Herder Cab.*' zoals aangegeven op de Vandermaelenkaart. Sleuf 8 was volledig verstoord met steenpuin allerhande en in sleuf 7 werd onder een homogeen donkergrijs zandig pakket een hoek van een fundering aangetroffen. Deze funderingen waren opgebouwd uit zware veld/zandstenen waarop een soort egalisatielaagje van dakpannen (Boomse dakpannen) en andere fijnere fragmenten was aangebracht.

Fig. 14 en 15 : bakstenen fundering en kassevloer (sleuf 1)

Fig. 16 en 17 : veldstenen fundering sleuf 7

Zoals eerder vermeld werden in het zuidelijk uiteinde van sleuf 1 enkele obussen uit de Eerste Wereldoorlog aangetroffen. Volgens de mensen van DOVO die ter plaatse kwamen, betrof het Franse 75 mm granaten waarvan er 2 mogelijk toxisch waren. Enkele dagen of weken ervoor waren de mensen van DOVO reeds in de buurt gekomen om granaten uit WO I te ontruimen bij werkzaamheden aan de Akkerstraat, ook vlakbij de Kortrijksesteenweg. Vermoedelijk kunnen deze munitievondsten in relatie gebracht worden met het eindoffensief van het Franse leger in oktober 1918. Het 42^e batallion jagers bevrijdde tussen 17 en 21 oktober de regio Wingene, Klaphulle, Nevele, Poesele, Lotenhulle (s.n. 1919).

Fig. 18 : de 11 obussen uit sleuf 1

Verder kunnen we ook de uitgravingen en gedeeltelijke heropvulling beschouwen als sporen uit een recent verleden. Sleuven 18, 20 en 21 t.e.m. 25 tonen een natte, sterk vergraven bodem. De uitgravingen zijn later terug gevuld met versmeten moederbodem en/of steenpuin. Een beknopte historisch-cartografische studie (cfr. *supra*) lijkt te wijzen op vergravingen in de periode tussen 1930 en 1969, mogelijk tijdens of kort voor of na WO II.

Fig. 19 en 20 : de afgegraven en verstoorde bodem in resp. sleuf 23 en 25

Fig. 21 & 22 : resp. uitgraving en heropvulling terrein ter hoogte van sleuf 18 en zicht op het hoogteverschil en verschil in vochtigheid in het westen van het projectgebied.

4.2.2 Sporen uit de moderne tijd of later

Net ten oosten van de woning die centraal in het gebied, tegen de Pastorijstraat aan is gelegen, werden nog kuilen en grachten aangetroffen die vermoedelijk in de moderne of

recente periode werden opgevuld. Vermoedelijk betreffen het ook 19^e eeuwse sporen die samengaan met de bewoning die er midden 19^e eeuw heeft bestaan (voorloper huidige woning), maar het kan niet uitgesloten worden dat de sporen ook iets ouder zijn (18^e eeuws).

4.2.3 Landindeling uit de late middeleeuwen tot nieuwe tijden

In sleuf 14 werden grachtfragmenten (spoor 14) aangesneden waarin laatmiddeleeuws (of jonger) aardewerk stak. Na uitbreiding door middel van een kijkvenster bleek het te gaan om een rechthoekige greppelstructuur met een sterk door wormen en mollen gebiotubeerde vulling. Hierdoor kwamen ook enkele recente fragmenten aardewerk in de vulling terecht. De structuur is 17,5 bij 12,5 m groot en vertoont 3 onderbrekingen. Twee in de noordelijke zijde en één in de zuidoosthoek. Er werden enkele doorsnedes gemaakt op de gracht. De bewaarde diepte varieert tussen 10 en 30 cm ten opzichte van het aangelegde vlak.

Rond deze structuur werden enkele twijfelachtige paalsporen opgemerkt aan de noordzijde. Het is niet meteen duidelijk hoe deze greppel te interpreteren valt. Mogelijk kan ze in relatie gebracht worden met laatmiddeleeuws landgebruik waarvan de andere sporen niet meer zichtbaar zijn door de uitgravingen en andere latere vormen van landgebruik. Gezien de laatmiddeleeuwse bewoning in de buurt (sites met walgracht en in de dorpskern, cfr *supra*) lijkt deze stelling ons aannemelijk.

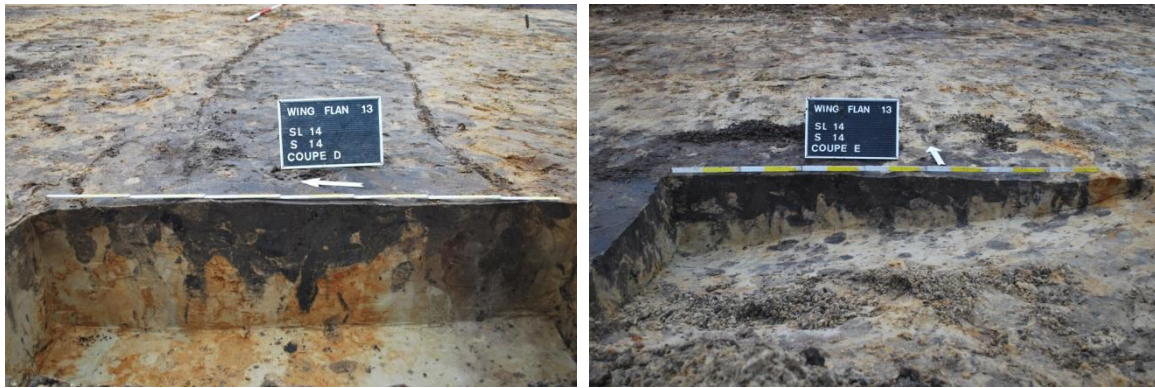

Fig. 23 t.e.m. 27 : grondvlak en coupes op spoor 14 (sleuf 14)

De vondsten uit deze gracht betreffen onder meer 1 randfragmentje vermoedelijk van een drinktuit in roodbakend aardewerk, 18 wand-, 1 oor- en 1 randfragment grijs aardewerk, 1 bodemfragment roodbakend aardewerk met glazuerspatten, 3 wandfragmenten hoogversierd aardewerk (groengele glazuur). Verder werden ook 4 ijzerfragmenten, een silexknol, een tot tegel herwerkte zandsteen en 2 baksteenfragmenten uit devulling van de gracht gehaald. Deze vondsten lijken te wijzen in de richting van een datering in de 13^e – 14^e eeuw.

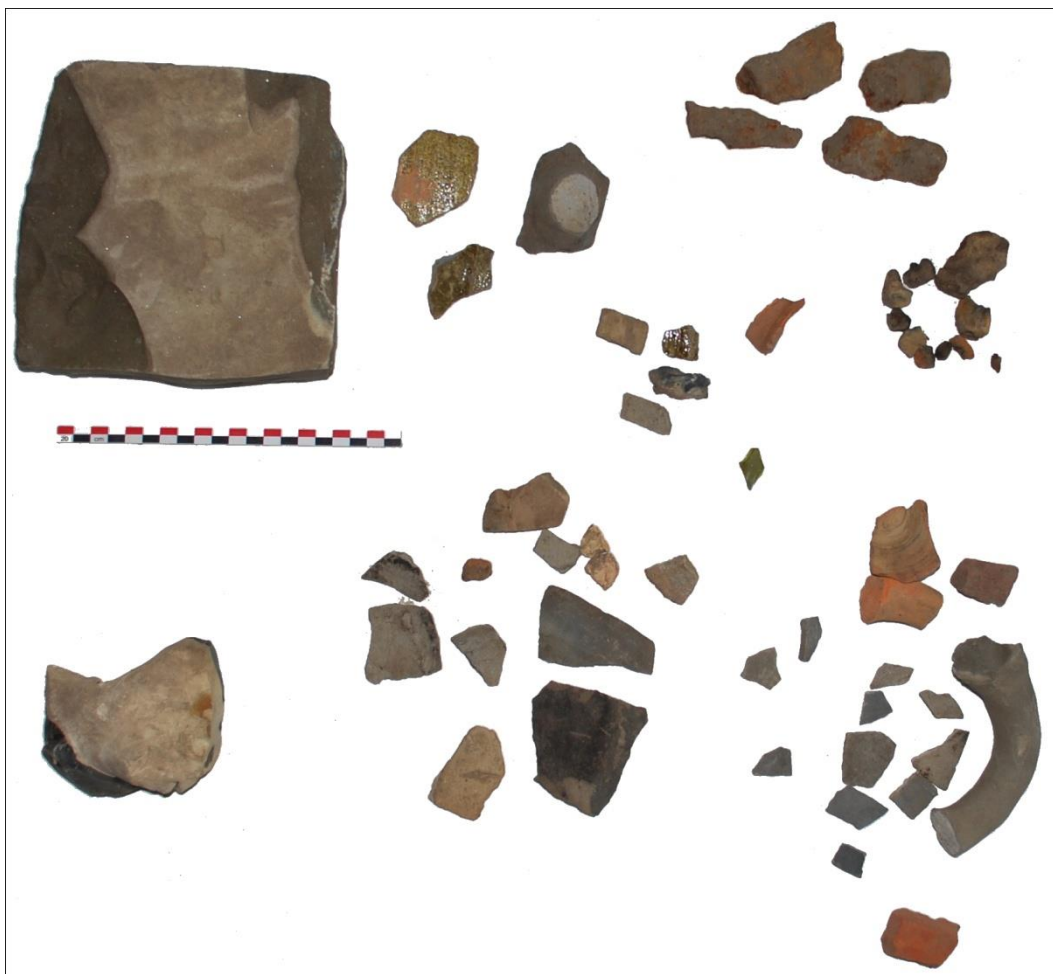

Fig. 28 : vondstmateriaal uit spoor 14 (sleuf 14)

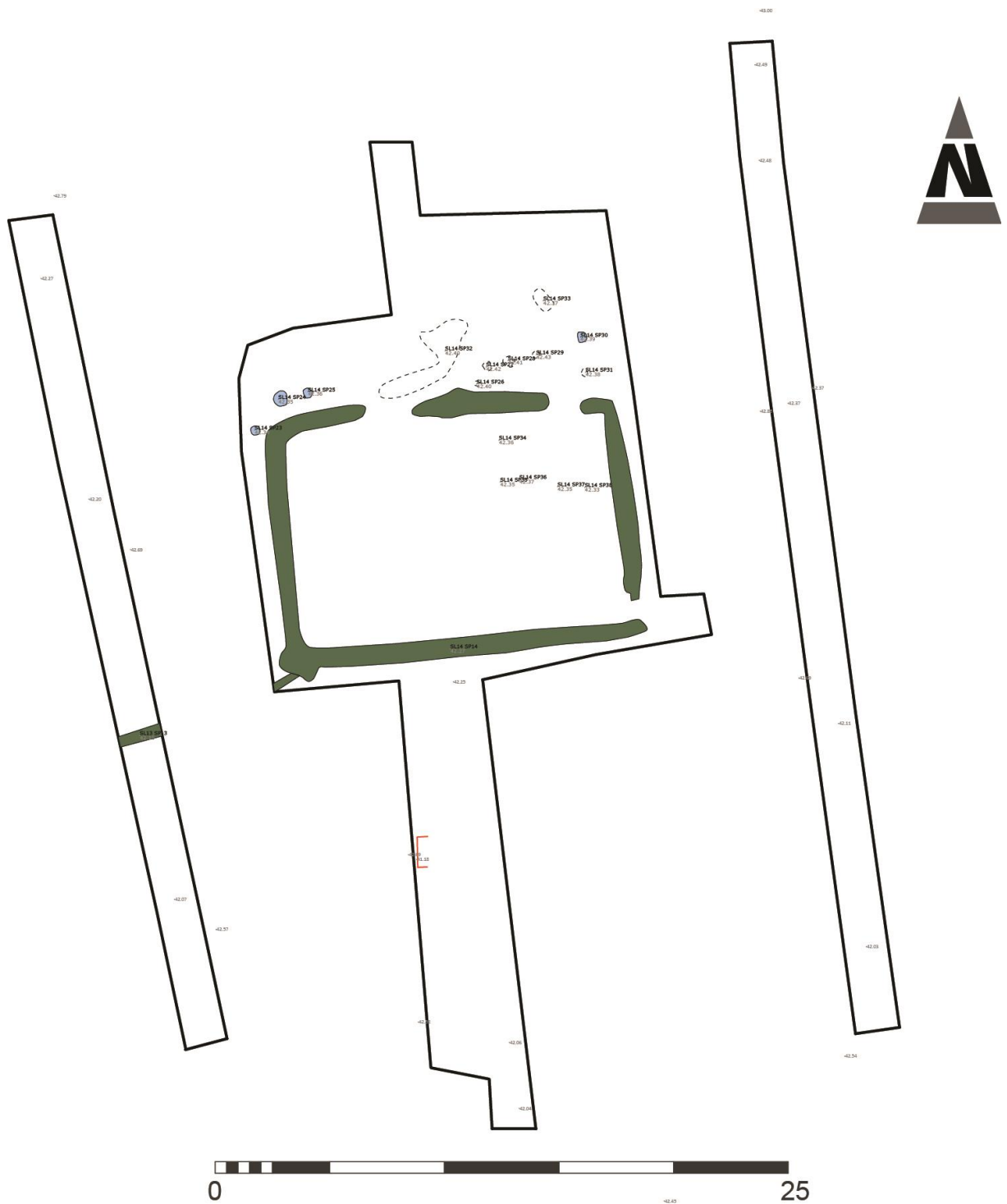

Fig. 29 : grondplan spoor 14 (sleuf 14)

5. Antwoorden op de onderzoeksvragen

Zijn er sporen aanwezig?

In het gebied zijn sporen aanwezig. De meeste zijn van moderne en relatief recente oorsprong.

Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?

In hoofdzaak werden antropogene sporen aangetroffen. Ook werden er op de weides veel sporen van bioturbatie vast gesteld.

Hoe is de bewaringstoestand van de sporen (goed, gebioturbeerd, ...)?
De aanwezige sporen zijn redelijk goed bewaard, maar gebioturbeerd.

Op welk niveau zijn de sporen aanwezig?
De sporen bevinden zich net onder de ploeglaag.

Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
Er zijn sporen vast gesteld uit meerdere periodes. Meer bepaald sporen uit de periode late middeleeuwen – nieuwe tijden, sporen uit de 19e eeuw en recente sporen (20e eeuw).

Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
Het gaat om meerdere structuren, zijnde funderingen van gebouwen (19e eeuw of later) en vermoedelijk sporen die in relatie kunnen gebracht worden met laat- en/of postmiddeleeuws landgebruik.

Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht bij een eventueel vervolgonderzoek?
Er zijn geen zaken aangetroffen die ons inziens verder vervolgonderzoek noodzakelijk maken.

6. Conclusie en advies

Van 2 tot en met 4 december vond te Zwevezele een archeologisch proefsleuvenonderzoek plaats op de terreinen gelegen tussen de Kortrijksesteenweg, de Pastorijstraat, de Rupsenstraat en de Zonnebekerstraat. Gedurende het onderzoek viel de relatief sterke verstoringsgraad van de gronden op. Onder meer het maaiveld van de zuidelijke helft van het terrein lag ca. 1 à 1,5 m lager dan ter hoogte van het noordelijk deel. Bovendien bleken de zuidelijke gronden sterk vergraven en nadien slechts deels terug opgevuld met versmeten moederbodem en/of steenpuin. Hierdoor vertonen deze gronden een sterk verstoord en zeer nat karakter.

Op de noordelijke, niet -afgegraven percelen werden sporen van laatmiddeleeuwse en moderne landgebruik vast gesteld. Deze werden tijdens het vooronderzoek onderzocht. Verder komen ook bewoningssporen voor uit de 19^e eeuw die kunnen gekoppeld worden aan cartografische bronnen.

Gezien de laatmiddeleeuwse tot moderne sporen reeds tijdens het vooronderzoek werden onderzocht adviseren wij dat op de terreinen geen verder vervolgonderzoek noodzakelijk geacht worden. Wel wijzen we de bouwheer er op dat er enerzijds veel bouwpuin aanwezig is in de noordoostelijke hoek van het terrein en ook op de lager gelegen gronden. Deze laatste zijn bovendien zeer drassig en tijdens de wintermaanden slecht toegankelijk voor zwaar materiaal in kader van grondverzet. Ook de aanwezigheid van munitie noopt tot voorzichtigheid bij de verdere inrichtingswerken.

7. Bibliografie

Bourgeois, J., Meganck, M. & Semey, J. 1998, *Cirkels in het land. Een inventaris van cirkelvormig structuren in de provincies Oost- en West-Vlaanderen*, II, Archeologische Inventaris Vlaanderen. Buitengewone reeks 5, Gent, pp.102-103.

De Moor G., van de Velde D., Lootens M. & Meert L. 1997, Toelichting bij de Quartairgeologische kaart - Vlaams Gewest. Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, afdeling Natuurlijke Rijkdommen en Energie, Brussel. 97 p.

Devlieghe L. 1964, Opgravingen in de kerk van Zwevezele, in : *Handelingen van het Genootschap voor Geschiedenis*, deel CI, pp. 271-272.

Devlieghe, L. 1965, De Sint-Aldegondekerk te Zwevezele, *Archeologie* 1965.2, pp. 73-74.

Hollevoet F. 2005, *Als straten gaan... praten*, De Roede van Tielt, Tielt, Lannoo, 2005, 320 p.

Jacobs J., De Ceukelaire M. , De Breuck W. & De Moor G., 1999- Kaartblad 21 Tielt. *Toelichtingen bij de geologische kaart van België - Vlaams Gewest*. Belgische Geologische Dienst en Afdeling Natuurlijke Rijkdommen en Energie, Brussel. 60 p., 22 fig., 6 tab., 9 foto's, (tekst opgemaakt in 1996).

Lams L. in samenwerking met VANDEWIELE A., *Zwevezele*, in : Hollevoet F. *et al.*, *Als straten gaan... praten*, Tielt, 2005, p. 304.

s.n. 1919, *Historique du 42e batallion de chasseurs à pied. Campagne 1914-1918*, Paris, Librairie Chapelot

BIJLAGE 1 : Sleuvenlijst

sl_ID	sl_type	sl_lengte	sl_opp	sporen	profielen
11	sleuf	45,2		11	10, 11
13	sleuf	98		13	12
14	sleuf	104,8		14, 15, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41	15, 14
15	sleuf	91,3			
16	sleuf	28		16, 17, 18	13
17	sleuf	30		19, 20, 21	
18	sleuf				
19	sleuf	15		22	
20	sleuf				
1	sleuf	40		1, 2, 3, 4, 5	
2	sleuf	42			1, 2
3	sleuf	32			
5	sleuf	30,3			3
4	sleuf	31			
6	sleuf	36,5			4, 5
7	sleuf	40		7, 8, 9	8
8	sleuf				
9	sleuf	16,95		10	9
10	sleuf	45			

BIJLAGE 2 : Sporenlijst

sp_ID	sl_ID	sp_interpretatie	Textuur	Kleur
1	1	muur		
2	1	weg		
3	1	kuil		
4	1	greppel		
5	1	kuil	Lz2	I-GE, I-GN
7	7	recente verstoring	Z	I-GE, d-GR, d-OR
8	7	muur		
9	7	recente verstoring		
10	9	gracht		d-GR
11	11	gracht		
12		gracht		
13	13	gracht	Z	d-BR
14	14	gracht		
15	14	gracht	Z	d-GR, -ZW
16	16	gracht		
17	16	recente verstoring		
18	16	recente verstoring		
19	17	recente verstoring	Z	-ZW
20	17	recente verstoring	Z	-ZW
21	17	recente verstoring	Z	-ZW, d-BR
22	19	recente verstoring		
23	14	paalkuil		
24	14	paalkuil		
25	14	paalkuil		
26	14	paalkuil		
27	14	paalkuil		
28	14	paalkuil		
29	14	paalkuil		
30	14	paalkuil		
31	14	paalkuil		
32	14	natuurlijke verstoring		
33	14	paalkuil		
34	14	paalkuil		
35	14	paalkuil		
36	14	paalkuil		
37	14	paalkuil		
38	14	paalkuil		
39	14	paalkuil		
40	14	paalkuil		
41	14	paalkuil		

BIJLAGE 3 : Vondstenlijst

vo_ID	sp_ID	vo_categorie	vo_morfologie	vo_aantal	vo_datering1	vo_opmerking
1	14	aardewerk	rand	1	Nieuwe Tijd	
2	4	aardewerk	wand	3	Nieuwste Tijd	
3	4	bot		1	Nieuwste Tijd	
4	5	metaal		11		munitie 75mm, WO1
5	30	aardewerk	wand	1		
6	15	aardewerk	rand	1	Middeleeuwen	
7	14	aardewerk	wand	11	Middeleeuwen	
8	14	aardewerk	bodem	2	Middeleeuwen	
9	14	natuursteen		1		Zand/veldsteen
10	14	vuursteen		1		Natuurlijk; knol met vorstbreuken
11	14	aardewerk	greep	3	Middeleeuwen	uitbreiding kijkvak-west
12	14	aardewerk	wand	13	Middeleeuwen	uitbreiding kijkvak-west
13	14	aardewerk	rand	1	Nieuwste Tijd	uitbreiding kijkvak-west
14	14	aardewerk	bodem	2	Middeleeuwen	kijkvenster in sleuf 14, oostelijke NZ-gracht; tussen Ap & gracht sp14.
15	14	aardewerk	wand	10		coupe A, oostprofiel
16	14	glas	wand	1	Nieuwste Tijd	
17	8	bouwaardewerk	rand	2		Laagje op veldstenen fundering
18	14	metaal		4		uitbreiding kijkvenster in sleuf 14, west
19	14	houtskool		1		uitbreiding kijkvenster in sleuf14, west
20		natuursteen		1		Veldsteen uit sleuf 18, natuurlijke laag

Sleuf	Spoor	Beschrijving	Datering	Opmerkingen
14	14	Natuursteen : bewerkt stuk zandsteen (tegel?)		
		Natuursteen : silexknol		
		Natuursteen : 5 kleine fragmenten verbrande zandsteen		
		5 fragmenten verbrande leem		
		4 fragmenten verroest ijzer		vermoedelijk onderdelen objecten
		AW : 1 randfragment, roodbakend aardewerk - drinktuit? grape (?)	vroege 16e eeuw (regio Ename)	beetje onzeker
		1 glasfragment (fles)		
		1 fragment Doornikse kalksteen		
		AW : 1 oorfragment in roodbakend aardewerk		
		AW : 1 randfragment bord (wit)		intrusief (bioturbatie)

		AW : 20 fragmenten grijs reducerend gebakken aardewerk, waaronder 18 wandfragmenten, 1 oorfragment van een kan en 1 randfragment met aanzet oor van een kan/kookkan	13e-14e eeuw mogelijk nog 15e eeuw	De Groote 2008, pp. 170 - 180
		AW : bodemfragment met aanzet wand roodbakend aardewerk met glazuerspatten (kan?)		
		AW: 3 wandfragmenten hoogversierd aardewerk (groengele glazuur)	13e - 14e eeuw	
		2 fragmenten tegel of baksteen		
7	8	2 fragmenten dakpannen Boomse klei	19e eeuw	
LV		veldsteen		
14	Ap boven 14	bodem en wandfragment kan met standvinnen (steengoed met loodglazuur)		
1	2	randfragment steengoed	19e eeuw	
1	4	botfragment		
14	30	wandfragment grijs aardewerk		in mollengang

BIJLAGE 4 : Lijst profielen

Sleuf	Profiel	Oriëntatie				
2	1	noord	Diepte	Textuur	Kleur	Interpretatie
			0 - 40	Z	d-BR	()
			40 - 61	Z	I-GR	()
			61 - 65	Z	d-GE	()
			65 - 85	Z	I-GE	()
	2	noord	Diepte	Textuur	Kleur	Interpretatie
			0 - 36	Z	d-BR	()
			36 - 43	Z	I-GR	()
			43 - 85	Z	I-OR	()
			85 - 110	ZI3	I-GE	()

5	3	oost	Diepte	Textuur	Kleur	Interpretatie
			0 - 30	ZI	-GR	()
			30 - 40	Z	I-GR	()
			40 -	Z	-GE	()

6	4	oost	Diepte	Textuur	Kleur	Interpretatie
			0 - 45	Z	d-GR	()
			45 - 50		d-BR	()
			50 - 90	Z	I-OR	()
	90 - 112	ZI1	I-GE	()		
5	oost					

7	8	west	Diepte	Textuur	Kleur	Interpretatie
			0 - 90	Z	I-GR	()
			90 - 110	Z	-ZW	()
			110 - 115	Z	-OR	()

9	9	west	cfr tekst			
---	---	------	-----------	--	--	--

11	10	west	Diepte	Textuur	Kleur	Interpretatie
			0 - 41	Z	I-GR	()
			41 - 56	Z	d-BR	()
	56 - 70	Z	I-GE	()		
			Diepte	Textuur	Kleur	Interpretatie

			0 - 37	Z	I-GR	()
			37 - 43	Z	d-BR	()
	11	west	43 - 63	Z	I-BR	()
			63 - 90	Z	d-GE	()
			90 - 100	Lz3	I-GE	()

			Diepte	Textuur	Kleur	Interpretatie
			0 - 43	Z	I-GR	()
13	12	west	43 - 56	Z	d-GR	()
			56 - 93	Z	I-GE	()

14	14	west	cfr tekst			
	15					

			Diepte	Textuur	Kleur	Interpretatie
			0 - 30	Z	-GR	()
16	13	oost	30 - 65	Z	-ZW	()
			65 -	Z	I-BR	()